

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Заједничарење. Серијал о јачању солидарности са особама са инвалидитетом.

Учини неко добро дело без очекивања и награде. Сигуран у знању да једног дана неко може да уради то исто за тебе. Човек постаје великан сходно степену на ком ради за добробит других људи. Немојте се трудити да само ви будете добри, већ да и свет што га иза себе остављате постане добар. Никад није касно да постанемо добри. Не можете учинити добро дело прерано, јер никада не знате колико ће брзо за то бити прекасно. Доброта је језик који глуви могу да чују и слепи да виде. Нико није бескористан у овом свету ако олакша терет другоме. Племенита дела раде се у тишини. Ако желиш да видиш промену у свету, ти мораш постати промена. Где постоји љубав, ту постоји живот. Откриј љубав и покажи је читавом свету. Почине осма емисија из серијала Заједничарење у ком се бавимо јачањем солидарности са особама са инвалидитетом и или сметњама у развоју у циљу унапређења њиховог здравља и благостања.

Овај серијал суфинансирање средствима Министарства информисања и телекомуникација Републике Србије. У данашњој емисији за тему имамо однос Српске православне цркве и особа са инвалидитетом са нарочитим освртом на особе са аутизмом и осталим менталним потешкоћама. Стога ћемо угостити протореја Бојана Димитријевића, маршићког пароха који води удружење Свети Василије Велики у Маршићу у ком постоји дневни боравак за особе са сметњама у развоју. Разговараћемо и са Недом Пантовић психологом и Аном Миленковић дефектологом које раде у поменутом дневном боравку. Чућемо и њихове кориснике као и искуство Данијеле Нејшовић, маме младића са аутизмом. Ову емисију тонски уређује Арсеније Вучковић, а води Ана Брзаковић.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Руска православна црква одредила је 1. октобар као годишњи дан посебних молитава за децу са тешким болестима и за њихове родитеље. Датум се поклапа са празником иконе мајке Божије исцелитељке и у свим руским православним црквама биће узношене молитве за болесну децу и њихове породице. Његова светост Кирил наредио је састављање посебног богослужбеног чина за децу са тешким болестима, а овај дан биће унет у црквени календар. Ова одлука је посебно важна за родитеље који често питају како да се моле за дете које се нађе у невољи. Сада ће ова прилика бити пружена заједничком молитвом целе цркве, што значи да ће подршка бити неупоредиво јача. А добар пример како Српска православна црква брине о деци са тешкоћама у развоју јесте центар Свети Василије велики као и парохијски дом у селу Маршић крај Крагујевца где постоји црква посвећена Светом Василију Великом. У поменутом центру и парохијском дому своје слободно време проводе деца са сметњама у развоју. А бригу овој деци води парох Маршићански протојари Бојан Димитријевић.

****Протојереј Бојан Димитријевић:**** Центар Свети Василија Велики отворен је са благословом Његовог Високог преосвештенства митрополита шумадијског господина Јована и једна је од ретких црквених установа у Србији која брине о деци са посебним потребама. На идеју да покренем овакав центар дошао сам 2007. године када сам у Украјини током једне екскурзије посетио манастир у Банченску. Тај манастир је и Дом деце без родитеља. Деце заражене HIVом и

ометене у развоју. Има их на стотине. Био сам под таквим утиском да ништа друго тада нисам могао ни да видим ни да појмим, прича отац Бојан који је за Маршићанског пароха постављен 2005. године о раду удружења за помоћ деци и младима са сметњем у развоју за 2020. годину. Оно од генералија што ћу навести јесте да удружење постоји већ пету годину. Тренутно наше услуге користи 45оро деце. У почетку је то било између пет и осам. Да имамо седморо запослених, односно ангажованих људи. Од тога су четири од тога четири стручна радника. То су младе жене са завршним факултетом из домена дефектологије, психологије и специјалне педагогије. Имамо два стручна сарадника. Значи то су две медицинске сестре које раде као неговатељи, помоћну радницу која се брине о хигијени у самом простору и једног возача који хонорарно ангажују на довожењу деце. Пошто смо 2017. године добили комби од организације италијанске која се зове Онус и ми све кориснике довозимо од града до боравка. Они тамо проводе четири или шест сати. Зависи окаквој групи се ради и назад их враћамо и предамо својим родитељима на кућном прагу, живе, здраве и безбедне.

Наравно поред возача са том децом успут борави и један пратилац који је или дефектолог или психолог, тако да не може да дође до некакве ситуације која би могла да изазове или повреду код детета јер скоро 50% наших корисника имају различите видове агресивности. Наиме ради се о деци са аутизмом или болести спектра аутизма. Аутизам је пошаст 21. века и све је више и више деце са аутизмом. Ја ћу само на крају рећи једну реченицу. Колико је некада на 1000 деце било аутистичних? Колико је то данас? Деца имају оброке код нас. Значи осим ужине имају један редовни оброк. Са њима сваког дана ради четворо стручних радника плус оно што сам малопре поменуо стручне сараднике и имамо и децу, односно младе кој имају више од 20 година који су већ изашли из система образовања и управо акценат треба поставити ту на те особе које су завршиле те некакве школе како ми зовемо специјалне, то су школе за образовање деце са сметњем у развоју и они имају све више и више слободног времена а њихови родитељи су све старији и старији и уколико се не направе институције оваквог типа где могу да бораве седморо, осморо и више деце, сви ти људи ће завршити у Малим Пчелицама у институцији где живи 900 људи. Тако да некакав наш план јесте ми смо и купили 70 ари земље да радимо један на један објекат од 300 м кв да би могли да пружамо и услуге вишедневног боравка да они могу уконтинуитету да буду ту месец дана или два месеца затим да се врате на недељу две у породице и да опет дођу код нас на месец или два дана.

А као пилот програм или као некакву пробу смо имали пројекте које су финансирале Уједињене нације. То је оно што сте на почетку рекли. Оно што је обележило 2020. годину јесте пандемија корона вируса, али ми нисмо радили само од 16. марта до 20. маја када и законски нисмо могли да радимо зато што је била и ванредна ситуација. Зна се полицијски час, али чим је ситуација колико толико стабилизована, ми смо наставили са радом и Богу хвала. Нисмо имали ни један случај инфичирања корона вирусом у боравку нити међу запосленима нити међу нашим корисницима. Било је родитеља који су имали корону али таква деца нису им долазила у боравак тих дана. Само ево ово ћу да кажем што се тиче аутизма и тиме ћу и да завршим.

Прочитаћу то су три реченице. Сматрамо да се наше будуће активности требају усмеравати ка деци младима оболима од аутизма или поремећаји спектра аутизма. Наравно не одбацујући децу

са другим смејем. у развоју јер је аутизам нажалост пошаст 21. века. Аутизам је врло сложени поремећај развоју мозга који подразумева да је слаба или никаква социјална интеракција и комуникација као и ограничени и понављајући обрасци понашања. И таквим особама је потребан 24 часовни надзор до краја живота. Зато кажем ако не направимо неке мале кућне заједнице сви ће они нажалост завршити институцијама типа малих пчелица. Кажем нажалост због великог броја људи који тамо бораве не у квалитету живота. Тако да баш се поставља питање шта ће бити са том децом после смрти њихових родитеља. Србија нажалост још увек нема национални регистар особа са аутизмом тако да се о преим бројкама не може говорити. Али према истраживањима у 2018. години на простору Европске уније на 100 рођене деце једно је било аутистично.

Док је 80-их година 20. века на 5.000 рођене деце једно дете било аутистично. Србија такође бележи пораст броја особа са аутизмом али прецизна цифре још увек не постоје. Извор ових информација је професор Ненад Глумбић. Он је професор на Дефеколошком факултету у Београду. Иако наш предјевчанин и ми користимо његово искуство и знање и он долази сваког другог месеца одаберемо неки викенд када ради са нашим ух стручним радницима и стручним сарадницима где он њима даје како практично упутство, информације тако и најновије податке који се тичу најсавремених метода рада. Не могу да кажем лечење аутизам се не лечи. Рада са особама са аутизмом и сметјем у развоју. Осим аутистичних особа, имамо особе са давоним синдромом. Они су тамо поником и средом. Имамо особе са менталним сметњама. Уторком су теже менталне сметње, четвртком су блаже менталне сметње.

Имамо особе са специфичним синдромским поремећима као што је Ангелманов синдром и синдром мачих плаче. То су наши најтежи случајеви. Дете са којима синдром мачих плаче, не комуницира, не креће се, не говори, чује али не реагује уопште на оно што му се каже. Тако да кажем у овом тренутку 45 петоро деце је тамо ангажован. Нису они сваког дана. Није тамо 45оро деце сваког дана тамо већ су то групе од 8 до 14оро деце. Када имамо теже случајеве то је њих осморо. Када имамо лакше онда их буде до 14оро када је зима буде их осморо деветоро. Када је лето то можемо да користимо двориште буде их и 15 и 16. Хвала вам на вашој пажњи. Желим да се захвалим Митрополији Шумадијској, нашем епископу Скупштини града Крагујевца и свим људима добре воље који су нам помагали, који помажу да постојимо.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Пионир у истраживању аутизма Симмон Барон Кохен, познати развојни психолог, води центар за истраживање аутизма на универзитету у Цембриџу где уједно предаје и спроводи истраживања. Он истиче да се цитирам мало тога зна о аутизму у време када сам радио као учитељ у малој психијатријској јединици за децу са аутизмом у северном Лондону од 1981. до 1982. Названа породично стабло била је под утицајем владајућих психоаналитичких теорија да је аутизам проузрокован родитељством без емоција. Осим тога, била је то отворена и експериментална школа коју су посећивали психолози разних оријентација. Са децом се радило један на један. Било је свега шесторо деце и исто толико учитеља. Рад са децом био је интерактиван, а загонетка аутизма ме је заинтригирала, нарочито тај раскорак између дететове често превремене несоцијалне интелигенције и одлагања на пољу социјалног разумевања. Док сам радио као учитељ. Фасцинирала ме је могућност да деца са аутизмом не узимају у обзир шта други људи мисле. На пример, дете би се некеме унело у лице несвесно како је за другу особу то

чудан упад који узнемирава. Један 14-естогодишњак зграбио је моје наочаре и бацио их преко учионице јер му се није допадао златни рам на стаклу. Моја запањујућа изненађеност као да га се није уопште тицала.

Једна 13-огодишњакиња упала је без одеће на свечану вечеру својих родитеља. Очигледно несвесна шта ће гости о томе да мисле. То одсуство осећаја непријатности и стида код тинејџера са аутизмом водило ме је до закључка да се њихова теорија ума или свесност о мислима и стањима других људи код њих не развија како је уобичајено. Једна девојчица постављала ми је исти сет питања сваког дана. Да ли твој рођендан пада на уторак ове године? Иако је знала одговор, није користила језик да пружи или добије информације, нити јој је занимало шта ја мислим о њеним питањима. Једн Уставно је понављала изјаве да потврди чињеничне обрасце који су је занимали. Моја докторска теза требало је да испита да ли је тај аспект социјалне когниције, разумевања онога што други мисле у кашњењу или је оштећен услед аутизма. То је водило у креирање теста лажног уверења. У овом често понављаном тесту учесницима је приказана прича у којој Сели посматра како Ана ставља кликер у корпу.

Сели одлази, а Ана премешта кликер у кутију. Сели се враћа да потражи кликер. Учеснику теста поставља се питање где ће сели тражити кликер. Резултати експеримента потврдили су теорију да је аутизам повезан са немогућношћу закључивања о менталним стањима других људи. Већина деце са аутизмом одговарала је да ће Сели тражити кликер на новој локацији, што значи да нису уочили како Сели није знала да је Ана потајно преместила кликер. Насупрот томе, већина типичних четворогодишњака одговарала је да ће сели тражити кликер на првобитној локацији. Што је доказ да уочавају шта је Сели знала, а шта не. Раније су истраживања полних разлика била усредсређена на вербалне наспрам просторних способности као на једине важне полне карактеристике. У каснијим теоријама установљено је да девојчице обично развијају емпатију раније него дечаци. Емпатија укључује и способност да се препознају мисли и осећања других људи као и порив да се одговори правим емоцијама.

Насупрот томе дечаци су обично више заинтересовани за правила и обрасце, анализирају их и креирају системе засноване на правилима. Теорија екстремног мушког мозга једноставно претпоставља да људи са аутизмом показују екстрем типично мушког профила. Имају нетакнут, чак надпросечан порив за систематизацијом, а испод просечну емпатију. Знамо да су многе одрасле особе са аутизмом незапослене или раде испод својих могућности. Такође знамо важност запослења за ментално здравље, самопоуздан самоуверености и осећај припадности. Уз мала и разумна прилагођавања на радном месту многи људи са аутизмом могу да раде. Још од 40-их година прошлог века знамо да висок ниво тестостерона маскулинизира мозак и тело. Надаље знамо да се ово појављује током критичног периода пренаталног развоја. Код људи је то између 9 и 24. недеље трудноће. Амниоцинтеза, клинички тест којим се испитују хромозом и фетус обично се ради у том периоду.

То нам омогућује да истражимо ниво хормона без подвргавања мајки додатним тестовима. Открили смо да је виши ниво тестостерона повезан са тим што дете прави мање контакта очима до прве године живота. Такође је повезан и са спорим развојем језика до дететовог другог

рођендана. У каснијем развоју повезан је са сиромашнијим социјалним вештинама и нижом когнитивном емпатијом, односно теоријом ума. Анализа је такође показала да висок ниво тестостерона има везе са већом заинтересованошћу за системе. Већом пажњом усмереном на детаљ су суженим интересовањима и већим бројем аутистичних симптома. Дакле, открили смо везу високог нивоа хормона, тестостерона са социјалним и несоцијалним аспектима когниције и понашања. Уопштено, мушки фетуси производе два пута више тестостерона него женски. Када ово спојимо са нашим открићима, можда смо добили објашњење зашто је аутизам учесталији код мушкараца. Ово истраживање је важно зато што тестостерон може трајно изменити мождану структуру фетуса.

Повишење тестостерона може утицати и на гене. Зато је ово истраживање важно за разумевање комплексних веза између гена и средине које могу утицати на настанак аутизма. Следеће што хоћемо да тестирамо је исти хормонски пораст код девојака са аутизмом. Већ имамо доказе да постоји повишена стопа синдрома полицистичних јајника код жена са аутизмом и њихових мајки. Тај синдром проузрокован је повишеним нивоом тестостерона. Били су то закључци пионира у истраживању аутизма господина Сајмона Барона Којена, познатог развојног психолога који води Центар за истраживање аутизма на универзитету у Кембриџу где уједно предаје и спроводи истраживања. А сада слушамо и изјаве корисника удружења Свети Василије Велики у Маршићу који су забележени за потребу емисије *Обнова живота*.

****Луковић Вук:**** Луковић Вук. Ја сам 77 годиште и имам 43 године. Долазим дуго и више него о стари другари моји. Волим што ми се свиђа друштво, што су добри васпитачи овде и то је то. Волим највише да бојим, да цртам, да писем нешто и тако. Ито сам у доле де и ишао сам у Драгољу Бозовићу да школу и исто сам у момановлколу и нигде више. Био сам и у дневном боравку Вивере па ми се до досадило више да идем и ја сам се исписашао из центра.

****Ивана Васић:**** Ја сам Ивана Васић из Приштине. Преко Прво сам била у Београду, па сам дошла овде да се дружимо и да цртамо. Волим да бојим да слажем Слаговице.

****Ђурић Бојан:**** Ја се зовем Ђурић Бојан сад ћу напунити 40 година. Имам оца, мајку сестру идем у комшилук, идему куповину и у центар града, а понекад и у лов, или седим код куће и садим башту, имам и воће.

****Левановић:**** Родом сам из Великих Крчмара. Имам 42 година нажалост. Волео бих да сам млађи па би имао више успеха код девојака. Е сад имам Зорицу, заједно смо већ неких девет година отприлике. Зеза нас овај вирус, не да нам да се љубимо. Ја сам јој написао и једну песму. Ушла си у мој живот кораком краљице као живот лепа као смрт. Ноћу си ми у сновима, тању у мислима и тако данима и ноћима. Поклонио сам ти прстен у цвету.

Волим да радим по кући да слажем веш, распремам сто, кревет, обришем судове, неки пут ставим у машину.

****Ђоровић Срђан:**** Ја се зовем Ђоровић Срђан имам 49 година ја сам рођен у Крагујевцу, а родитељи су из *Ивањице*. Ја живим са оцем и мајком, а сестра ми је удата и има једног сина.

Нисам ишао у Вишу школу, ишао сам само у осмогодишњу, али мени фабрике уопште нису интересантне, нити ми је интересантно да радим и нема потребе да ради јер свака фирма пропада, уништавају се него са одем једном годишњем мајком и оцем у Ивањицу берем малине зарађује се до 50.000 динара. Ја сам му био у Клубу нисам ни знао за Маршић каже ко ће да иде у Маршић и Гоца ми рекла иди Срђо да видиш како је тамо. Тако сам дошао с њима са Снежом и Вуком и свидело ми се овде. Волим Клуб али волим и овај центар. У клубу особа са инвалидитетом треба помоћ. И овде неком треба помоћ да човеку да би не би напао на неког да ли лоше, да ли добро неком говорим. Овде нас уче као у цркви да не требаш лоше причати ни у Центру да се не мешаш.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** О раду са корисницима Удружења Свети Василија Велики у Маршићу разговарали смо са госпођом Недом Пантовић дипломираним психологом и госпођом Аном Миленковић дипломираним дефектологом. Удружење постоји већ девет година на иницијативу свештеника Бојана Димитријевића, а наравно уз благослов епископа шумадијског господина Јована Отворено је удружење за помоћ деци и младима са сметњама у развоју. Удружење се зове Свети Василије Велики, као што је и назив наше цркве овде у Машићу. Када кажемо деца и млади са сметњама у развоју, шта то конкретно значи? Која је то популација која овде долази код вас?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Како већ радимо девет година, та деца су и порасла. Најмлађи корисник има 17 година, а најстарији 55. Значи иако су нам корисници првенствено деца и млади ми значи имамо и старије кориснике овде нема ограничења узраста. Нема чега нема Кад смо почели са радом сви су били деца која су сада порасла, завршила школе, изашла из тог система школовања и ето долазе код нас чисто да да би имали негде да бораве, да буду под стручним надзором, да и својим породицама мало омогуће неко слободно време како би се и они бавили нечим другим.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** И шта заправо подразумева тај концепт овог дневног боравка?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Код нас има устављена процедура која постоји свакога дана и постоји редослед група које долазе. Значи деца кад стижу прво иде оно основно прање руку спремање неког једноставнијег оброка. Сервирамо ужину. Ту се трудимо да укључимо децу у све те активности, да и они се мало ангажују, да се осамостаљују колико могу и по завршетку ужине крећемо да радимо значи неку радионицу већ шта је по програму тог дана.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Шта то значи од када до када су овде корисници овог дневног боравка у току дана?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Од четири до седам.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Зато се ту појављују, односно долазе и корисници који су и у удружењу Вивере и код вас. Дакле, постоје они који проведу заправо читав дан ван куће. Како би се претпостављам породица одмориле и како би родитељи или старатељи могли да да неке обавезе завршили да да раде. Колико дуго су ови корисници који сте сад поменули ту са вама?

Рекли сте да су неки дошли као деца, да су сада одрасли. Шта то заправо значи? За девет година од почетка како постоји удружење. Значи има имамо и нових корисника који су се у међувремену прикључили.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Како изгледа тај пријем нових чланова?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Па то је разговор са породицом па пролази корисник мисли да ли је дете или је већ одрасло лице кроз један период адаптације да видимо како могу да се уклопе и тако их онда разврставамо по групама где у којој групи може да буде корисник.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** А када кажете група шта то заправо значи?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Па имамо старију групу значи који су функционални и имамо групу где има више аутиста, значи и са тежим менталним ретардацијама да кажем тако и мешовиту групу. И они су све време заједно. Они бораве увек у истој просторији. Трудимо се да буду заједно управо због те социјализације, због дружења са том са њиховим вршњацима на крају. Одвајање група свакога дана је друга група. Значи имамо одређени дан за једну групу, следећег дана је нека друга група.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** То значи да један корисник колико пута недељно може да дође у овај дневни боравак.

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Па зависи. Значи неко може да дође једном а неко двапут. И зависи од капацитета. Ако неко позове од родитеља и одустане од тог доласка, значи одмах зовемо другог родитеља зато што они овде воле да долазе и тако да дође други корисник.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Шта је то што је корисницима овде лепо па воле да долазе?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Дружење. То сви воле да се друже, да се забаве, да радимо нешто мало креативно, неку да организујемо у сваком случају, али ови старији корисници они ипак највише воле дружења и тако нека забава кад буде нека прослава рођендана нешто од тога тако то им се највише допада.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Поменули сте особе са аутизмом. Да ли је то једина врста поремећаја међу корисницима вашим или има и других врста поремећаја?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Има и са да и са синдромима и са телесним инвалидитетом.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Колико је овај простор прилагођен на њиховим потребама? С обзиром на то да постоје и телесни инвалидитети, а да смо сада на да кажем на спрату.

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** На спрату значи они ипак могу да користе степенице а надамо се и да ће ускоро бити опремљен други простор који ће да буде прилагођен њима. Исто овде у порти храма у Маршићу. Тако је баш иза овог дома.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Колико имате корисника?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Више од 40 корисника прође кроз просторије нашег дневног боравка на недељном нивоу. А дневно их буде колико? Од 7 до 10.

То је нешто што ви можете да постигнете или је то капацитет простора?

Капацитет то је и простора и наших стручних радника и они овде остану дакле три сата. Како се попуне та три сата осим кроз исхрану и ритуале о којима сте говорили? Како изгледа тај ваш рад окупациону терапију? Значи организовање или радионица на различите теме у зависности и да ли је неки празник се приближава и или смена годишњих доба или било шта. Значи па и кроз једноставне групне активности то је шетња и тако кроз физичке и рекреативне активности и тако да ми овде баш имамо све и свашта занимљиво.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** А јесу ли ваши корисници вербални с обзиром на врсту поремећаја и врсте поремећаја које сте поменули?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Не нису сви вербални. Ова старија популација јесте оИма има вербалних, али ови ове деце са аутизмом углавном су невербални.

И како изгледа ваш рад са њима, ваш контакт са њима? Како комуницирате? Имају ли они нека посебна чула?

Да углавном разумеју једноставне налоге које им се дају да нешто ураде, да залепе, да нацртају, да обоје, да сложе, да ето углавном значи разумеју те једноставне налоге. Тако да тако и комуницирамо и ми разумемо њих. Мислим с годинама их не разумемо довољно и да се погледамо па знамо о чему се ради. Да ли је нешто да им није добро да им не прија или да им прија кад им прија. Тако да зависи доста и од њиховога расположења како су расположени тог дана и тако да умемо да препознамо кад их нешто боли иако не умеју да причају. Некад позовемо и родитеља ако је нешто чудно, необичено. Значи да се први пут сусретемо са таквом реакцијом и тако да имамо и добру сарадњу са родитељима.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** А осим олакшања породици која је захваљујући томе што ви бринете о њиховој деци у ситуацији да се одмори или да обави неке дневне или какве већ активности која је заправо суштина боравка корисника овог дневног боравка?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Па поред ове социјализације и дружења са вршњацима и осамостаљивања. Значи зато их укључујемо у све активности од ових једноставних да наместе сто за ужину, да расклоне после оброка, да се једноставно осамостаљају, да се уче тим неким животним вештинама, да не користе само она научена знања него и нека друга да би могли касније мало да се укључу у заједницу, да се осамостале што више.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Шта кажу родитељи? Је л' виде напредак код своје деце захваљујући вашем раду са њима?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Надамо се да виде. Па заједно се радујем о са родитељима неким ус песима. Ма колико они некоме били и мали и небитни и свакодневни. За нас је опет то велики успех и ствара нам и радост и даје нам мотивацију да идемо даље.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Рекли сте ми да укупно имате 40 корисника. Да ли то значи да су сви капацитети овог дневног боравка вашег удружења попуњени или има још места?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Сви капацитети су попуњени. Претпостављам да је много породица које би волеле да доведу овде децу. Била је једна породица, значи дечак је имао осам година, али једноставно нисмо могли да га негде ту уклопимо и тако да је остало на томе да ће да се јави касније. Требало нам је још дана да у недељи да имамо то да направимо још један дан за децу која су сад деца. Ето.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** А дакле деси се и да се неко не уклопи.

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Наравно.

И како ви то доживите? Је л' доживите то као свој неуспех или је то саставни део вашег посла.

-Тто је један саставни део јел не би требало мучити ни ту особу или то дете присиљавати на нешто али ако нешто не иде не иде а не одговара свима истом некоме одговара да буде у друштву морамо се и ми прилагођавати њима. Све ово је могуће захваљујући нашим драгим пријатељима којима дугујемо огромну захвалност који пружају подршку нашем удружењу и донације То су Епархија Шумадијска, Лука и Марина Николић из Чикага, Мирослав Брковић и наша дијаспора у Норвешкој.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Дакле имате пуно људи добре воље поред наравно наше епархије који који су препознали да вам је потребна помоћ. Постоји ли још нешто на који начин може заједница да вам помогне или појединци који можда нису ни чули за постојање овог удружења ако таквих још увек има у и у граду и ван.

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Па што можемо да истакнемо једног нашега родитеља. Значи кад смо били у највећој кризи значи помогло је да овај боравак опстане да стане поново на ноге.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Сем финансија. Шта је то што је потребно овом удружењу? Претпостављам да постоји нешто што би обрадовало кориснике или вас који овде раде. са корисницима.

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Њих увек обрадује дидактички материјал, значи нешто ново. Значи кад смо у дворишту, ако је то нова лопта, било шта, значи за неку физичку активност значи буквално их све живо обрадује, али највише се об да знају да се раде. Али тај неки нови дидактички материјал.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Ви сте овде у једном да кажем дислоцираном делу града. Нисте далеко од центра али је мир, тишина. Ипак сте изоловани. Какво то окружење и нарочито то што смо у порти храма прија корисницима.

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Ја мислим да им прија. Ми одемо и у цркву и видим да воле да уђу тамо и да се поклоне иконама и да се ту осети опет неки мир. Баш оно спокој. Ја мислим да им прија баш боравак овде у близини храма.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Само окружење, комшилук, парохијани, колико имате контакта са њима?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Ух, парохијани, па то је било јед да кажем и мало и неверица значи за ову групу корисника. Било је шта ће они овде а у почетку али су их јако лепо прихватили наши корисници иду на причест па су они и прихватили на тај начин и видели ту групу да ето и што је и хришћански значи да прихватамо само кроз овај рад оно што смо и ми научили и што ми примењујемо а сам рад са корисницима значи учимо их да морају да буду стрпљиви. Али тако и ми у животу, нашем животу. Значи кроз овај рад научили смо да будемо стрпљиви.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Осим боравка корисника у овом самом простору, да ли су изводљиве неке екскурзије, неки излети? Поменули сте шетње.

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Шетње значи у овде у нашој околини. Да. И са свештеником Бојаном били смо до парка једном. До Ботаничке баште. Да Али за све то треба мало више финансија

. А вас има колико? Имамо четири радника, дефектолог, психолог и две медицинске сестре.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Недо, ево нас сад у сензорној соби дневног боравка удружења Свети Василија Велики у Маршићу. Шта је то што сте предвидели за опремање ове сензорне собе?

****Неда Пантовић:**** Овако, сензорна соба служи за одмор корисника или ако се корисник узнемири да може да буде ето мало изолован док се не смири. А у сензорној соби корисник не може никако да се повреди. Као што видите зидови су изоловани под у соби се налази још и базен са лоптицама и играчкама. Ух ух и има кутак за одмор. Да видим да је ту присутан и кревет. Да ли то значи да корисник који дође овде може и да да одмори, да легне, да одспава или шта је већ пракса. Тако значи некад имамо и кориснике који су физички активни, значи баве се неким спортом и једноставно кад дођу овде после ручка или ужине желе мало да одморе. То буде неких 15 20 минута, али нам се убрзо прикључе на некој радионици.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Колико заправо ова услуга кошта родитељ?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Ова услуга је потпуно бесплатна. Значи родитељи ништа не плаћају, чак није у виду партиципације. Овде је све бесплатно и превоз корисника је бесплатан. Око 10:30 већ будемо испред школе, покупимо децу, значи младе и дођемо овде и крећемо у 10:30 одавде и враћамо их до школе где их родитељи чекају.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Када кажете школа претпостављам да мислите на школу Вукашин Марковић. Са том школом имате сарадњу?

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Тако је. Имамо сарадњу и са основном школом у Маршићу. Нас чести значи сараднике гор Арапајић она је педагог и тако да нам често помаже. Помаже нам у виду радионица, а и што се тиче инклузије укључује децу из школе овде код нас да заједно одраде неке радионице. Управо смо били у соби за родитеље, то је кутак за родитеље где родитељи кад доведу своје дете могу да одморе тамо пар сати и наравно имамо своју канцеларију. То је наш простор.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Дешава ли се да остану родитељи да буду заједно и са твојом и са децом других родитеља, односно старатеља.

****Неда Пантовић / Ана Миленковић:**** Наравно. Наравно.

Како онда изгледа та сарадња, та комуникација?

Па да кажем буде мало и весело. Зависи ако је дете привржено родитељу онда једноставно родитељ не може да се одвоји од детета. Али полако кроз једну игру и опуштајући атмосферу родитељ ипак може да напусти ту просторију. Али ух свако но Ово лице је код нас добродошло и они јако воле кад дође неко ново. Било да је то и родитељ којег они познају.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Услуге Црквеног центра у Маршићу повремено користи син госпође Данијеле Нешовић која у Крагујевцу руководи радом удружења за бригу о особама са аутизмом.

****Данијела Нешовић:**** Имамо јако лепу сарадњу. Наши чланови одлазе током радних дана у поподневним часовима тај њихов продужени боравак и деци наравно да јако прија. А доста значи и родитељима зато што добијају мало слободног времена да могу да заврше неке своје послове које не могу после рецимо радног времена или и родитељи који не раде ако имају нешто заказ непободнили једноставно да се мало одморе, а деца су анимирана и деци пуно значи тај одласак у удружење Свети Василија Велики. Ја кажем имамо са нашим удружењем јако добру сарадњу и није то само то. Ми смо реализовали неколико кампова у са сарадничком организацијом. Они су нам заправо уступили простор црквене општине Баршићанске и тамо смо неколико кампова до сада реализовали. То то је у ствари један да кажем продужени викенд где су деца боравила и то је исто Доста родитељима значило да имају мало времена да се одморе или да негде отпутују или да заврше неки посао. А деца су тамо заједно, лепо се друже, заједно ручају, вечерају, доручкују, иду у заједничке шетње, направе неке краће излете у окружењу. Заправо то и јесте био начин да се они мало осамостале, а да се мало издвоје из биолошке породице да би се сутра навикавали за неки самосталан живот. Нашим родитељима И кад кажем наши мислим на чланове нашег удружења не могу да задовоље своје неке основне животне потребе баш из тог разлога. Иако они имају сада одрасло дете, одраслу особу са аутизмом, увек морају да нађу начин како ће да га завршили неки посао или негде отишли. Једноставно то је све из разлога зато што они нису самостални и њима је надзор потребан 24 сата.

****Водитељка (Ана Брзаковић):**** Дошли смо до самог краја осме емисије серијала Заједничарење у којој смо истраживали однос Српске православне цркве и особа са инвалидитетом са нарочитим освртом на особе са аутизмом и осталим менталним потешкоћама. У данашњој емисији угостили смо протиреја Бојана Димитријевића маршићког пароха који води удружење Свети Василија Велики у Маршићу у ком постоји дневни боравак за особе са сметњама у развоју. Разговарали смо и са госпођом Недом Пантовић психологом и Аном Миленковић дефектологом које раде у поменутом дневном боравку. Чули смо и кориснике овог дневног боравка као искуство госпође Данијеле Нешовић, маме младића са аутизмом. Ову емисију тонски је уредио Арсениј Вучковић, а водила Ана Брзаковић. Ми вам до наредног слушања желимо свако добро.